

Κύλικά του Μάκρωνα

δημοπρατήθηκε από τον Οίκο Christie's

Κύλικά του Μάκρωνα, περί το 490-480 π.Χ. (34 εκ. διάμετρος από τις λαβές).

Σημαντικές ελληνικές αρχαιότητες δημοπρατήθηκαν (13/10/2020) από τον Οίκο Christie's. Οι ελληνικές αρχαιότητες δεσπόζουν στον κατάλογο που δημοσιοποίησε ο γνωστός οίκος. Ανάμεσά τους, κυκλαδικά ειδώλια και υστερομινωικές λάρνακες, χάλκινα κορινθιακά κράνη και αττικοί μελανόμορφοι αμφορείς, λευκές λήκυθοι και ερυθρόμορφες κύλικες, κεφαλές και κορμοί ειδωλίων και αγαλμάτων κλπ.

Από αυτά ξεχωρίζει η κύλικά (υπ' αρ. 44), την οποία έχει κατασκευάσει ο αγγειοπλάστης Ιέρων και εικονογράφησε ο Μάκρων, ο οποίος άρχισε να δραστηριοποιείται τη δεκαετία του 490 π.Χ., χρονιά της Μάχης στον Μαραθώνα.

Με τεχνοτροπία αβρή στην εκτέλεση, ο Μάκρων ζωγράφησε στις πρώτες δεκαετίες του 5ου αιώνα π.Χ. πλήθος κύλικες και μάλιστα αποκλειστικά του κεραμέα Ιέρωνα. Ο Μάκρων ζωγράφιζε κωμαστές, σατύρους, μαινάδες, και αγαπά και διαλέγει μυθικές παραλλαγές λιγότερο

Κύλικά του Μάκρωνα. Σκηνή στο εσωτερικό της κύλικας, όπου εικονίζονται ο βασιλιάς της Πύλου Νέστορας (καθιστός) και ο γιος του Αντίλοχος (όρθιος).

Κύλικα του Μάκρωνα, περί το 490-480 π.Χ. (34 εκ. διάμετρος από τις λαβές).

γνωστές, ιδίως από τα Κύπρια, ένα έπος της προϊστορίας του Τρωικού πολέμου, σκηνές που αναφέρονται στον Πάρι και την Ελένη.

Ο Μάκρων εργάστηκε στη νέα τεχνοτροπία του ερυθρόμορφου ρυθμού, που αντικατέστησε την έως τότε κυρίαρχη μελανόμορφη. Η τεχνοτροπία του Μάκρωνα αναγνωρίζεται σε πάνω από τριακόσιες κύλικες, και σε μερικά μικρά αγγεία διαφόρων σχημάτων, συμπεριλαμβανομένης μιας πιξίδας με παράσταση γυναικών που ήταν αφιερωμένη στην Ακρόπολη. Το όνομα του Μάκρωνα σώζεται σήμερα χάρη σε ένα μοναδικό

υπογεγραμμένο έργο, έναν σκύφο που βρίσκεται τώρα στο Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης, το οποίο φέρει τις λέξεις «Μάκρων έποίησεν» ζωγραφισμένο σε μία λαβή.

Ο Μάκρων ήταν μεγάλος δάσκαλος στην απόδοση της κίνησης, και ιδιαίτερα στην απόδοση πολλών ενδεδυμένων μορφών σε κίνηση. Από τα έργα του ξεχωρίζουν κάποια γοητευτικά μετάλλια, κυρίως ορισμένα που διακοσμούνται με μια μορφή, αλλά η πιο εντυπωσιακή δουλειά του συναντάται στην εξωτερική επιφάνεια κύλικων και μεγάλων σκύφων. Οι δύο

καλύτερες κύλικές του βρίσκονται στο Βερολίνο: στη μία το θέμα είναι εμπνευσμένο από τον Τρωικό κύκλο (*Κρίση του Πάρι*) και στην άλλη από τον Διονυσιακό (μαινάδες μπροστά σε ξόανο Διονύσου). Ωστόσο ο Μάκρων αγγίζει την τελειότητα σε μια άλλη απόδοση του μύθου της Ελένης που γνωρίζουμε από έναν σκύφο στη Βοστώνη, όπου βάζει τόσο το δικό του όνομα όσο και του Ιέρωνα.

Ο Μάκρων μερικές φορές διακοσμεί και τις τρεις επιφάνειες των κύλικων με ένα ενιαίο θέμα, και κατά κανόνα οι δύο εξωτερικές όψεις, τουλάχιστον, συνδέονται. Οι κύλικές του στην πλειονότητα παρουσιάζουν άνδρες και αγόρια, κυρίως όμως άνδρες και γυναίκες. Πρόκειται για χαριτωμένες παραστάσεις που πολύ σπάνια εκφράζουν τη σκληρότητα στην οποία αρέσκονται οι υπόλοιποι αγγειογράφοι αυτής της περιόδου, όταν περιγράφουν τη σχέση ενός άνδρα και μιας γυναίκας. Ζωγράφησε μια «Ιλίου πέρσιν» που διαφέρει αισθητά από τις παραστάσεις των Βρύγου και Κλεοφράδη. Ο Beazley κατόρθωσε να ανασυνθέσει, με την βοήθεια άλλων, την «Ιλίου πέρσιν» του Μάκρωνα, από πολυάριθμα θραύσματα και κομμάτια, πάνω σε μια κύλικα του Λούβρου (G153).

Ο Μάκρων ήταν άνθρωπος με βαθύτατο θρησκευτικό αίσθημα. Οι ορχούμενες μαινάδες της κύλικας F2290 του Βερολίνου, αναφέρονται, όπως πιστεύει ο Beazley, στα Λήνια, τη χειμωνιάτικη αυτή γιορτή του Διονύσου. Ίσως να ήταν μνημένος στα Ελευσίνα μυστήρια. Σε έναν σκύφο του στον Λονδίνο (E140) έχει ζωγραφίσει την προπομπή του Τριπτόλεμου. Η εικόνα αυτή, που εγκαινιάζει τις πολυάριθμες ερυθρόμορφες παραστάσεις αυτού του θέματος, μας δείχνει όχι μόνο τη βαθύτατη ευλάβειά του, αλλά και τον υψηλό βαθμό της τέχνης του. Συναρπαστική είναι η δύναμη της εσωτερικής εικόνας της κύλικας G147 του Λούβρου.

Ο Μάκρων προτιμούσε να συνεργάζεται με τον αγγειοπλάστη Ιέρωνα, με τον οποίο δούλεψε σχεδόν αποκλειστικά στον Κεραμεικό. Ο Μάκρων επιλέγει συχνά να αναγράφει σε πολλά από τα αγγεία του μόνο το όνομα του Ιέρωνος («*Ιέρων έποίησεν*»), ενώ ο ίδιος υπογράφει πολύ σπάνια. Ο Μάκρων φαίνεται ότι δεν ενδιαφερόταν και πολύ για τη διαφήμιση του ονόματός του. Αντίθετα ο Ιέρων ήταν ίσως

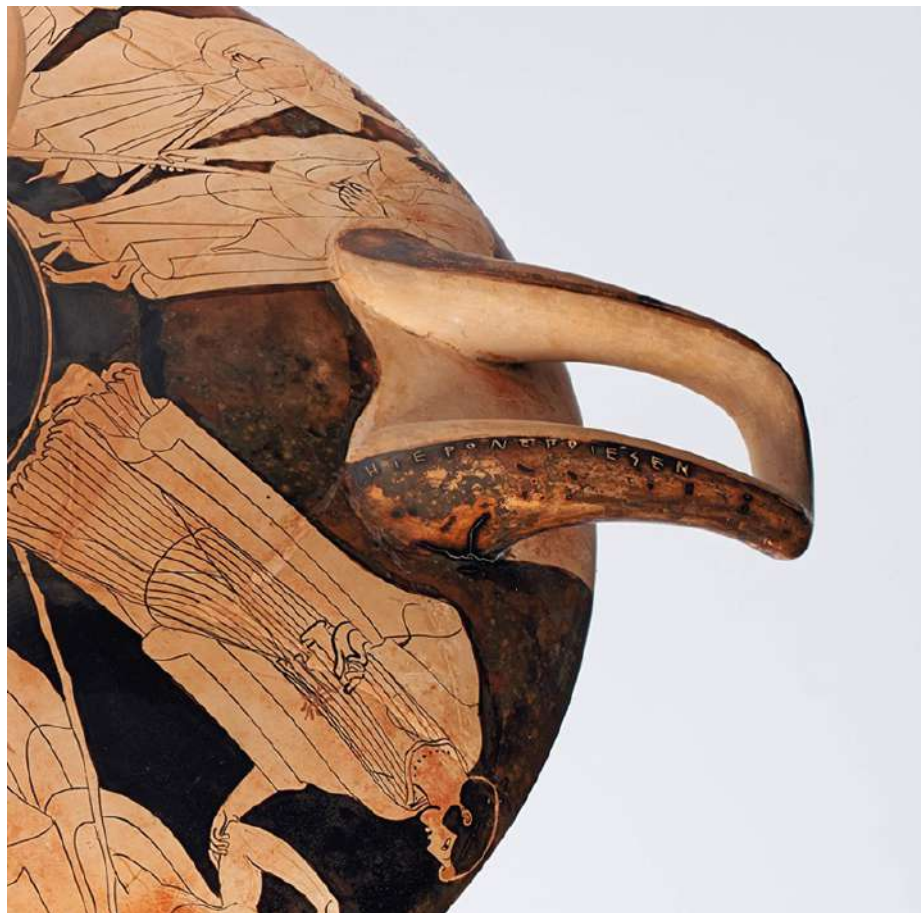

περισσότερο πρόθυμος από τον Μάκρωνα να υπογράψει τα έργα του. Περίπου 30 αγγεία, που αποδίδονται στον Μάκρωνα, φέρουν την υπογραφή του Ιέρωνα.

Ο Ιέρων έπλαθε κυρίως κύλικες, δημοφιλή αγγεία στα ελληνικά συμπόσια. Καθώς το κρασί άδειαζε από την κύλικα κατά τη διάρκεια της οινοποίησης, η κεντρική παράσταση του αγγείου αποκαλυπτόταν. Μέσα σε αυτή την κύλικα, ο Μάκρων ζωγράφισε μια σπάνια μυθολογική σκηνή. Αριστερά, φορώντας ένα κοντό χιτώνα, ένας νεαρός πολεμιστής στηρίζεται στο δόρυ, ενώ δίπλα του (αριστερά) εικονίζεται κομψό θρακικό κράνος. Πλάι του, φορώντας χιτώνα και κρατώντας ένα ραβδί σχήματος T, κάθεται ο πατέρας του. Τα πρόσωπα μπορούν να αναγνωριστούν από δύο αναγραφές, αρχικά βαμμένες με ερυθρό χρώμα, αλλά τώρα μόλις ορατές. Ο νεαρός άνδρας είναι ο Αντίλοχος, ο πρίγκιπας της Πύλου στην *Οδύσσεια* του Ομήρου. Ο πατέρας του είναι ο βασιλιάς Νέστωρ, αλλά λανθασμένα ονομάζεται εδώ ως Λυκομήδης. Αυτό δεν είναι το μόνο παράδειγμα που γνωρίζουμε στο οποίο ο Μάκρων παρουσιάζει τα ονόματα των μορφών αλλαγμένα. Το ίδιο συμβαίνει σε μια άλλη κύλικα στο Μουσείο του Ερμιτάζ στην Αγία Πετρούπολη, όπου παρουσιάζει τον Θησέα να επιτίθεται στη Μήδεια, η οποία καλείται λανθασμένα ως μητέρα του, η Αίθρα. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, ο Αντίλοχος ήταν φίλος του Αχιλλέα, του ταχύτερου πολεμιστή. Το χαμένο έπος *Αίθιοπία* περιέγραψε πώς θυσιάσε τη ζωή του για να σώσει τον πατέρα του, εκκληρώνοντας έναν τραγικό χρισμό.

Η εξωτερική διακόσμηση της κύλικας εικονίζει θέμα ερωτοτροπίας. Η μία πλευρά δείχνει τρεις άντρες, ο καθένας άνετα κλίνει και μιλάει με μια εταιρά. Η αντίθετη πλευρά δείχνει τρία άρρενα ζευγάρια να ερωτοτροπούν.

Τον 20ό αιώνα άλλα 350 αγγεία (συμπεριλαμβανομένου αυτού) αποδόθηκαν στον Μάκρωνα από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης Sir John Beazley (1885-1970). Ο Beazley καταλογογράφησε χιλιάδες ελληνικά αγγεία μελετώντας την τεχνοτροπία του κάθε ζωγράφου. Σήμερα, σχεδόν όλα τα αγγεία του Μάκρωνα βρίσκονται σε μεγάλα μουσεία του εξωτερικού, όπως το Μητροπολιτικό της Νέας Υόρκης, το Λούβρο, το Βρε-

Κύλικα του Μάκρωνα. Διακρίνεται η υπογραφή του αγγειοπλάστη Ιέρωνα.

Λεπτομέρεια της λαβής με την υπογραφή του αγγειοπλάστη Ιέρωνα.

τανικό Μουσείο και το Getty. Ο Οίκος Christie's υποστηρίζει ότι η δημοπρασία της κύλικας είναι «νόμιμη», με το επιχείρημα ότι η εν λόγω κύλικα «δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1963 στο έργο του Beazley Attic Red Figure Vase-Painters», και ότι «αυτό σημαίνει ότι δεν αντίκειται στη σύμβαση της UNESCO που απαγορεύει τη μεταφορά πολιτιστικής ιδιοκτησίας που ανακαλύφθηκε μετά το 1970». Θα ήταν ενδιαφέρον να γνωρίζαμε την άποψη των ελληνικών αρχών για το ζήτημα.

Από τις υπόλοιπες ελληνικές αρχαιοότητες που πρόκειται να δημοπρατηθούν ξεχωρίζουν ένα μαρμαρίνο γυναικείο κυκλαδικό ειδώλιο, ένας αττικός μελανόμορφος αμφορέας (υπ'αρ.

30), του «ζωγράφου του Νικοξένου», μια ερυθρόμορφη κύλικα (υπ' αρ. 38), του «ζωγράφου του Νικοσθένους» και εκείνη (υπ'αρ. 43) του «ζωγράφου του Δουρίδου».

Δημήτρης Γαρουφαλής

Αρχαιολόγος

Διευθυντής Θεμάτων Αρχαιολογίας